

Любко Дереш

АРХЕ

МОНОЛОГ, ЯКИЙ УСЕ ЩЕ ТРИВАЄ

РОМАН

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2017

...потім він вигадав новий спосіб запису слів, коли літери не вимальовувались послідовно одна за одною, а накладались одна на одну. Вже після дванадцятої літери на пергаменті виникав суцільний чорний квадрат.

В.Єшкілев, Квадрати чорний та червоний

ТЕРЕЗКА І ВОДИ ТИШІ

1

Своєю появою десь між пермом і тріасом сонечко семи-крапкове (також знане як *Coccinella septempunctata*) створило справжню архаїчну сенсацію.

Воно вилізло з-за обрію бруньки на самісінькому чубкові дерева гінґко, вказуючи білими цятками на палаючий оранжем захід. У мить тріумфу сонечко нагадувало сяючу планету, що затулила сонце. На півкулі маренового в чорну цятку панцира лищали неозорі хітинові полиски. Сонечко завмерло на тлі велетенського сонячного диска і вмиротворено заворушило вусиками.

Так на світ необов'язковим транзитом з'явилося сонечко, найгармонійніша серед присутніх на планеті істот. І хоч у реальності, доступній нашому сприйняттю, сонечка семикрапкові проводять всього шосту частину відведеного їм часу, саме вони підтримують у людині відчуття спокою та злагоди із самим собою. У світовій свідомості образ сонечка так міцно пов'язаний з епохою праящерів, що й досі, коли бачиш цього щокатого малюка, згадуються не корови на леваді — згадуються папороті, плауни і динозаври.

Лускатий циліндр попелу відлупився від сигарети і впав у траву. Терезка зупинила зір на жевріючому кінчику, що сам

собою тягнувся до фільтра. Сонечко вилізло на травину. Терезка перевернулася на живіт, затягнулася й пустила дим у небо серпня.

Був останній день літа.

2

Що могла Терезка на прізвисько Температура розповісти про саму себе?

Вона була жакливим співрозмовником: поки видавиш із неї слово, всі нерви з'їси. Більшість народу, з яким вона спілкувалася, і досі переконана, що з них невимушено знущалися.

Кожен дослідник біографії Температури на перших же кроках відчував, як невідома сила стає на заваді й не дозволяє бачити образ Терезки *цілісно*. У гру вступає непояснима туґість, яка затягує внутрішній зір рябим шерехтінням. (Це дратує — коли дивишся на когось, але не можеш побачити його двома очима нараз). На цю дівчинку взагалі важко дивитися прямо, важко у фізичному значенні: очі несамохіть зісковзують униз і вправо. А хто дивиться просто, у того ріже в очах і болить голова. Це не можна пояснити, але це правда.

(Підказка: причина — в особливому ґатунку магії, який опанувала Терезка. Свідченням її сили є відсутність зачіпок, уже помічена уявним біографом.)

3

Заглядати в чужі сумки цікаво і трохи небезпечно. Що там? Ксерокопії конспектів лекцій проф. Лобачевського (дуже цінні, треба повернути доцентіві Козлику). Компас; люстерко;

засохла живиця; воронячі пера; букові горішки; фотоапарат-«мильниця»; пляшечка прозора (наповнена в'язкою, пінистою від слини субстанцією, закручена білим корком) і пляшечка зелена (із жовтим корком, практично порожня, на дні два ковтки води). Жменя слимакових мушель кольору «бірюза» (у темряві мушельки світяться).

Навіщо, питається? Навіщо це тобі, мишко? Чи ти здуріла?

4

Температура вважала себе боягузкою. Вона важила сорок дев'ять кілограмів і мала худі ноги. Комплексувала з приводу власної зовнішності, але це типово. (Звідти, між іншим, можна простежити її бажання стати невидимкою). Була завбільшки з лилика, гарячою та прозорою, з бровами, що нагадували вуса шовкопряда кульбабкового (*Lemonie taraxaci*), і з сухожиллями, напнутими, немов линви на вітрильнику. У неї серце кита — велике і спокійне. Чотирикамерне.

Терезка схильна до ніяковинь.

Їй видавалося, що ніяковиння — *найтактовніший* спосіб переконати співрозмовника, буцім сказане на правду загання її в глухий кут. Наче її це *зачінає*. Наче вона — *хо-хо-хо!* — *справді чула*, про що з нею говорять. Коли Ви думаєте, що Тереза киває Вам на підтвердження Ваших слів, не будьте смішними. Їй просто подобається відчувати, як по шії ковзають сухожилля.

Ви будете сміятись, але кожного разу, коли вона вдавала, буцім ніяковіє, губить слова чи втрачає думку, їй просто робилося лїньки підтримувати таку нав'язливу галюцинацію, як Ви (з приводу чого див. вище).

Терезка Температура, найхоробріша дівчинка на світі, любила дітей і твердо вирішила стати вихователькою в дитсадочку. Це було таке рішення, яке приймається у *стані особливого загострення* свідомості. Коли хтось, наприклад, остаточно вирішує стати геологом, або богословом, чи океанологом. Коли *інтерес* до предмета *затймає* сам предмет. Якраз такий шлях вона й пододала.

Малі діти усвідомлюють, як щосекунди бачать НОВЕ. Дорослі на тлі дітей здавалися сліпими. Дорослі з оточення Терезки були впевнені, буцім устигли побачити *все*, і це робило їх важкими й кумарними.

Тому з дітьми їй було легко. Вони виділяли якесь молочко.

5

Літо цього року видалося їй найтихішим літом у житті. Кожна дія, кожен жест вібрував особливою увагою, наче перебував у фокусі невидимого ультрафіолету. Кожен погляд заштовхував її у німоту — затишну, віддалену і прохолодну. Яюсь цим поглядом вона збила з ніг перехожого.

Снідала вона салатом із посолених настурцій на олії та канпкою з сиром. Запивала це чаєм — чорним, якщо виспалась, і зеленим, якщо ні. Вмикала радіоколгоспник. Зранку їй подобалося, як від холодних стін кухні відбивається голос диктора, той самий, що у дитинстві.

По трапезі Терезка викурювала сигарету. Палила вона вже понад рік, і збиралася кинути. Бридкий смак заїдала двома ложками згущеного молока або жменькою митих родзинок.

Потім націджувала воду в пластикovu пляшечку з-під лимонаду, вдягала шльопки і набирала з баклажки повний рот води. Замикала квартиру і рушала геть.

Відколи Терезка почала збирати «води тиші», її накрило світлом.

Літо звучало як масивний гул безмов'я. Очі стали гарячими, розкрилися по кутиках і безперестанку іскрили. Цілий день Терезка слухала, як за спиною шльопають по п'ятках шльопки. Гіпноотично.

Всі речі, що з ними доводилося мати справу цього літа, чомусь поверталися тим боком, з якого роздивлятися їх було найприємніше. Цілолітня тиша і безстрашність закували її в сяючу невидиму броню — міцну й невагому. І жодна неприємність не могла підкрастися ближче, ніж на відстань прямого копняка. Невидима сила напнула довкола неї прохолодним вітерцем, що циркулював зліва направо і зверху вниз, а також у зворотніх напрямках, наче Терезка стала невеличким циклоном.

Терезка,

(цей кажан серед білого дня — цей прозорий, нечутний нетопирець із розфокусованим поглядом, шустка вечірниця гігантська, нічниця триколірна, великий підковоніс, широко-вух звичайний — навіть не знаю, з ким ще порівняти: вони всі гарні)

уся ця кажаняча, лилична, розфокусованоока Терезка слухала шльопанці, лазила Львовом і рахувала ворон. Бувало, вона занурювалася в себе так глибоко, що все довкола зникало. Видавалося, ніби не йде вона, а пливе повітрям, як мовчазний цеппелін, з кожним кроком здійсмаючись усе вище й вище. Інколи вона здійсмалася так високо, що аж скроні торкались верхівок дерев.

Але варто було впіймати себе на цьому, як думки поверталися, а п'ятки знову торкали бруківку. Тоді Температура спльовувала воду в порожню пляшечку і набирала до рота свіжої.